

MİLEKET

On beş günde bir çıkar

Yıl : 1

Sayı : 2— 15

15 Haziran 1929

Nevşehir

Susuz çeşme (şiir)

Ahmet beyin bozlağı

Aşık Seyrani

Sel (şiir)

Pedegoji

Nasiyemde mısralar

Bir kaleyi ziyaret (şiir)

Ismail Habip

Hamdi Gökalp

A . Rıza

Ismail Habip

Taha Ay

E . Hamdi

Rıza Polat

Hamdi Gökalp

Fiati 10 kuruştur .

Selânik Bankası

Rubu asırlık

Türk Anonim Şirketi

Merkezi : İstanbul

Şubeleri : Adana , Mersin , Samsun , İzmir , İstanbul , Galata ,
Selânik , Kavala

Tasarruf sandığı

Yüzde beş faiz verir

Kambiyo muamelâtı pek vapidir

Telgraf adresi : SALONIKBANK

Hilâl Kırtasiye

mağazası

Saat kulesi dibinde

Bedri beyin kütüphanesi

Her nevi kırtasiye levazımı ile her çeşit kitabı
orada bulursunuz

İsmail Habip beyin

“ Teceddüt edebiyatı ,, tarihile

Neler dediler ?

namındaki kitap orada satılır

« Beldeler ve manzaralar » dan :

Nevşehir

Asırlarca sadrazamlar devşirmelerden yetişiyordu Hep turke yabancı kimselerdi . Nihayet üçüncü Ahmedin damadı sadrazam oldu. Türk oğlu türktü . Ürgübün „ Muşkara „ köyüdüendi Madamaki o köy bu çocuğu yetiştirdi , bu çocuk ta ö köyü yetiştirmeğe azmetti . Yetişen çocuk nasıl terfi ede ede , mirmiran , bşylerbeyi , Vezir, nihayet sadrazam olmuşsa ; yetiştiren köy de bir kasaba , bir mamura , ve nihayet bir şehir oldu ; hem de Anadolu ortasında İstanbuldan bir parça , İstanbul mimarisinden bir bedia şeklinde yükselen bir şehir

İbrahim paşa bütün sadrazamlığı müddetince en mühim meşgalesini bu işe hasretmişdi : oraya , başta „ hasse mimar başı „ Mehmet aga olmak üzere , İstanbulun en zevkli mimarları gönderildi . Bunlar İstanbuldaki en zarif camilerden birini , en güzel hamamlardan bir nümuneyi , en mütakamil medreselerden bir abideyi ; hulasa İstanbulun imarethane , bedestan gibi neleri varsa onların hep birer eşini oraya kurdular .

Lale devrinin başta Nedim olmak üzere , meşhur şairleri renk renk manzumelerini musanna tarihlerini , parlak medhiyelerini o abideler için ibda ettiler.

Devrin en mahir hattatları tarafından bu ilhamlar en kıymetli mermerlere en güzel şekillerle hâkolundu . Bütün bu mermerlerle kitabeleri İstanbuldan , ta o köye kadar sayısız ve sabırlı develer aylarca yol alarak taşıdılar .

O köye İstanbulun en ince nakkaşları gönderildi . Senelerce bütün o binaların duvarlarını en nadide boyalar kullanarak , şekillerin en mütakamilini seçerek, renkleri en ahenkli bir zevk ile mezcederek süslediler . Mahir hâkkâkler de o bunaların ahşap kısımlarını birer dantela gibi dokudu .

Mimar , şair , hattat , nakkaş , hâkkâk ... böyle yüzlerce sanatkarın el ele vermesiyle , orada , Anadolu ortasında çıplak dağlar arasındaki küçük , eski , mensi bir köyden yedi sekiz sene içinde yepyeni , emsalsiz , dilber bir şehir vücuda geldi , adına „ Nevşehir „ dediler .

Nevşehirin yaratılması orada yalnız İstanbuldan bir parça kurulmadı , aynı zamanda , Anadolu ortasına , İstanbulun lale devrinde bedi bir sahife yazıldı . „ Patrona „ ihtilâli deli bir seylabe ve kanlı bir yangın gibi İbrahim paşa zamanının bütün asârü abidatını nasıl yıkıp yakmışsa o kudurmuş kara ihtilâl bu

Nevşehir de hâk ile yeksan etmek istemişti . Bereket mesafe imdada yetişti . Mesafenin uzunluğu o mel'un emele mani oldu . Nevşehir yalnız bir kasaba değil , İstanbulun ademe giçen lale devrinden hayatta kalmış bir bergüzardır da .

Otomobilimiz Niğdeden hareketinden üç saat sonra çıplak dağların helezonlarıyla vücuda gelmiş uzunca bir bogazı geçerek Nevşehir vardı . ortada bir dağ bütün kül rengi taşlardan yapılmış evlerle , şehir çepçevre bu dağa dolanmış . dağın üstünde , İbrahim paşa zamanından kalma dört kuleli kalenin , enli duvar satuhlarında doluşarak şehre bakıyor um :

Evler hep kârgir , lâkin hep dam . Kasaba anfiteatrı şeklinde , herkes herkesin damını görüyor , bütün evler namer,i bir sahna temasına koyulmuşlar gibi . Bu evler hep neye kârgirdir ? çünkü taş kerpiçden ucuz . Hamur gibi bir tkş . Nevşehir binalrı , taşıyuntarak değil , adeta , yuğurarak vücuda geldi .

Ceup cephesinde , ayrı bir sırta ayrı bir mahalle , şimal cephesinde gene ayrı bir sırta beş altı yüz hanelik diğer ayrı bir mahalle , Nevşehir , bu iki mahalle ortasında , iki yavrusunu sağ ve soluna almış bir ana manzara-sile kuruluyor !

Evler ta lale devrindenberi bu dağa tırmanmaktan bıkmış gibi , şimal cephesindeki meydana nlıktan fırsat bularak duzlüğe açılmışlar . orada ayrı bir kasaba vücuda geliyor . en başta iki büyük ve yeni bina : biri kurşuni saçı örtülü hükümet konağı , diğeri kırmızı örtülü bir ilk mektep . orada Nevşehirden diğer bir "nevşehir ,, doğacak gibi !

Şehrin şark manzarası dere vadisindeki bağçalıklarla , karşı dağ sırtlarındaki bağıklara bakıyor . Vadideki bağçalar öbek öbek işlenmiş rengârenk bir kalıçe . Dağın hakî gökğsü üstündeki bağ kütükleri , uzaktan bir orman tohumluğu gibi görünüyor . Ne tarafa baksan işlenmedik bir karış yer yok . Nevşehirin arazi si dar , fakat nevhşehirlinin gayreti geniş .

Nevşehir Niğdenin bir kazası amma Niğdeden epeyce büyük Nevşehirli evelce „liva „ merkezinin Niğdeden kendi memleketlerine nakli için çalışmış olacıklar ki , Niğdeli bir şair , hoca hakkı efendi , bundan bahseden bir manzumesinde şöyle diyor :

Nevşehir pek dilruba bir yer fakat sükkânının yüzde doksan altısı „daülliva „yamüptela !

ya Niğde liva merkezliğinden çıkarda Nevşehirin bir „kazası „ olursa . . . şair isyan ediyor :

Niğdeyi allah böyle bir „kazadan „ saklasın !

Kaleden inip şehrin içini İbrahim paşa nevhşehrini görmeğe gidiyoruz . Bir az aşağıda , şehrin tam şark kısmında eski „Muşkara „ köyünün bulunduğu yerdeyiz . İbrahim paşa ilk defa oraya bir çeşme yaptırdı . Simdi „morukcu „ denen çeşme , Nevşehirin en eski eseri bu . Tarihi 1133 . kitabesi „ Nedim „ indir :

yazdı bu misrai pakizeyle tarihin Nedim oldu birun aynı İbrahim Paşadan zülâl .

İrtesi sene orada yaptırdığı cami ile hamam hitam puldu . Hamam şimdi pek harap . Taşlarını aşırıp duruyorlar . Nedimin bir kitabesini de vaktile rumlar çalmışlar . Kitabenin mermerini tersine çevirerek yapmakta oldukları kiliseye yamamışlar . Müslüman kitabe sanki zorla tanassur ettirilmişdir . Lâkin

rumların hicretinden sonra kilise de hamamın akibetine oğradı Bir muallimin gayretile kitabe yeniden meydana çıkıyor . Mer. mer levha tekrar ihtida etmiştir! Müvrrih Ahmet Refik bey o sebepten bu kitabeyi göremedi ve kıymetli mekalesinde [1] bu cihetle o kitabeden bahsedemedi . zarif talik yazılı ve on altı mısralıktıabe şu beytlerle başlıyor :

*Veziriazam İbrahim paşayı kerem mutat
Ki yoktur himmeti cadu mekârimde ana hempa
Cenâbı hazreti han Ahmedin damadı zıvanı
Duayı devletin eylet gerek alâ gerek edna*

ve kitabe su tarihle bitiyor .

*gelüp bir şevk vasfından Nedime dedi tarihin
Bu nev hammamı İbrahim paşa eyledi inşa*

Bir az şimali şarkıye ilerleyince asıl İbrahim paşa neşehrine vardık . Şosenin sol kıyısı üstünden „ kurşunlu cami „ denen meşhur abide yükseliyor . Levedane bir boyu , bütün bu evleri himayesine almış gibi hakımane birbakışı var . Selâtin camileri ayarında bir bina , orta kubbe dört yarım kubbe ile on sütun üzerine istinat etmiş . Bütün bu sütunlar duvarlara gömülüdür . Hepsi saklı . Sütunu yapup sütunu göstermemek , sütuna sıkleti verdiği halde sütunu sıklet yapmamak : Bu tekâmül mimarimizizin en şerefli ibdalarındandır .

Mihrap kısmı ayrı ve daha büyük bir yarım kubbe ile tuturulmuş . Mihrabı dantela gibi işlemişler . nakışları pek zengin.

[1] „ Türk tarih encümeni mecmuası „ Nu. 3 (80) „ damat İbrahim paşa zamanında Ürgüp ve Nevşehir „ serlevhalı mekale. Tarihî tafsilat için A. Refik beyin bu mufassal tedkiknamesine müracaat edilmesi .

Hele büyük kubbedeki şekiller ve nakışlar , serapa bir renk ve ahenk meşheri . Minber bakir bir mermer . Müezzin mahfilinin altı altın tezyinatlı . Her taraf elvan elvan bedayi içinde . Hiç bir cami bu kadar süslü de ğil, camilerin gelini !

Mimarimizin renk tufanı olan pencere camları burada büsbütün başkalaşarak geline takılmış yakuttan , zeberecetten , elmastıraştan parçalar gibi parıldıyor . Bu pencerelerden dökülen ziya sanki bir imbikten taktir edilerek şuruplaştırıldı . Saniyosunki ziya hava gibi esmektedir, ve hava ziya gibi şeffaf bir hüviyyet almıştır : İnsan bu cami içinde „ bedi ” i yalnız görüyor değil teneffüs de ediyor .

Camiin iç kapısındaki kitabe „ Vehbi ” nindir . Paşanın neşehirde doğduğunu bu kitabeden de anlıyoruz :

*Hususa matlai hurşidi zatı olduğu belde
Ki ihya idup anı nev şehir kıldı güzel yaptı.*

„ Nedim „ de dış kapudaki kitabesile caminin şehre verdiği kıymeti söylüyor :

*Bu münevver camii âliyi bünyad eyleyüp
Baldu bu şehri latifin kadri hakka itilâ*

Camiin garp tarafında kütüphane , medrese , imaret , mektep , dördü de sıra sıra güzel bir mecmua teşkil ediyorlar . kütüphanenin kubbesi , kubbenin nakışları , nakışların zerafeti İstanbul kütüphanelerinde bile tesadüf olunmayacak kadar emsalsiz . Binanın mazrufu olan kitaplar da zarf gibi dilberdir . ciltlerindeki tezhip , hatlarındaki güzellik , nakışlarındaki servet ile hepsi birer bedia . Nedim bu kitapları , daha sevkedilmeden , körmüş ölmalı:

Derunu güne güne nushai dilcu ile memlu!

Medresenin de ayrı bir ahe-

ngi ve ifadesi var . zarif bir avlu on kadar kemer . Hucreler , mermer revaklar , emek ve sabırdan nescedilmiş kabartma işlemler . Viktor Hügo „ bir mektep yapmak bir habishane yıkmaktır, „ diyor . Okutmak için yapılan bir yer şimdi habishane ittihaz edilmiş : o sözü söyleyen şaire , bu bediayı yapan mimara , san'atın ogradığı şu tahrihbe , gösterdiğimiz bu iz'ane yazık !

Medresenin üstünde imaret binası Küçük bir köyü mühim bir şehir yapmak için nüfus temerküzüne en mühim amil olan bina . onun üstünde „ mektebi sıbyan „ kitabe „ Vehbi „ nin . Şair , bu binayı görünce çocukların sevinçten külahlarını havaya atacaklarını anlatıyor . Eğer çocuklar tavandaki nakışların güzelliğini anlayacak yaşta ve seviyyede olsaydılar şüphesiz o işi yaparlardı !

Caminin şimal tarafında hamam , han , bedestan; bunlar da ayrı bir mecmua teşkil ediyorlar İbrahim paşa evvelki hamamı kadınlara terketti. Bunu erkekler için yaptırdı . Çift kubbesini tenasüple yükselten endamlı bir bina. Hamamlar ki zaten mermer döşelidir , burada mermer büsbütünü bir meşher olmuş „Nedim“ bu hamamın kitabesini yazarken İstanbulun saray ve kâşane hamamlarında geçirdikleri çuşacuş âlemleri tahattur etmiş olmalı ki şevku şegafle iki tarih birden düşürmüş :

*Eyledimçün vakti itmamın Nedimadan sül
Böyle iki misrai tarih ile verdi cevap .*

Daha ilerde şimdi „ beylik han „ deneti ticarêthane binası . Otuz kadar odayı müstemil . Atlarla gelecek tüccarlar için yapılan ahırlar derin ve azametli . Paşa burayı „ imari memlekete medar kesreti ticaret olmağla, „

yaptırdı . Kitabesini yazan „ Raşit „ de bu noktayı işaret ediyor :

*Biladi çünki mamur eyleyen kisbî ticarettir
Ann da lâzım oldu ehline mahsûs bir me'va*

Bütünü bu işleri yapmaya hep memleket sevgisi, hep vatan muhabbeti sebebi :

Oluş hubbi Vatan bu şehri abat etmeğe badi

Daha ötede çarşı . müvazi iki bedestan . Şimdi oldukça virandır . Yıkılan kubbelere bedel uydurma bir tavan geçirmişler . Bina eski saltanatına hıçkırıyor . Sonra paşa tarafından yaptırılmış bir çok evler ki hâlka ait diğer evlerden taşının sertliğile ayrılmaktadır . En nihayet , paşanın bütün bu mebani inşaatına nezaretle me'mur ettiği yigeni Mehmet bey için yaptırdığı büyük konak . Şimdi mektep olan bu konak İstanbul tarzında , nadide , elvanü nükuşla mütebessim bir eserdi .

Bugün ihtiyar, fakat gençken güzelliği belli bir kadına benziyor . Bina yalnız yıpranmış değil büyük tahavvülâta da maruz kalmış . Şimdi çocukların oynadığı şu yokarı teneffüsane vaktile Mehmet beyin harem ve hamam dairesi idi . Şu balkon ki aşağıdaki bütün İbrahim paşa mebanisine bakıyor , Mehmet bey şüphesiz bu balkonda oturup o inşaata buradan nezaret etti !

Çeşme , çeşme , her adımda bir çeşme . Zemzem gibi suların zemzemlerle şırlıta içinde bir belde . Bütün bu çeşmelerin suyunu da uzak mesafelerden paşa getirtti . nevşehirliler İbrahim paşaya nasıl dua etmesinler, her an içtikleri suyu bile kendilerine paşa sunuyor !

Nevşehirde kaldığım bir iki gün içinde yalnız bir kasaba görmedim. İki asır evvel yaşamış

Şiir

Susuz çeşme

Ne bir insan görünür yollarda , ne canavar,
Geçer dağlardan yolum , uzar da şerit gibi . . .
Tek tük kuru çeşmeler , suyu bitmiş oluklar
Gurbetin yollarında susmuşlar şehit gibi ! . .

Çüdüzler haber verir daha yol uzak deye !
Her çeşmeye yalvarır susuz bağrım „ ak „ deye !
Bekler akacak deye , bekler akacak deye :
Bir tselli var mi ki dünyada ümit gibi . .

Hamdi Gökalp

zevкли mimarlarla suhbet, mahir
nakkaşlar , namdar hattatlarla
mükâleme yaptım , ve Nedim
gibi candan şairlerle uzun uzun
konuştum .

Oradan ayrılırken yalnız
nevşehirliilere değil o iki asır
evvelki aşinalara da veda ediyordum .
Bu ayrılış yalnız bir kasabadan çıkış
olmadı, iki asırlık bir tarihten de koparılış oldu .
Her hicran bir sızıdır . Burada
hicran iki, sızı da iki . Vuslatına
doymamış her hicrana tesell olan
tekrar görüşmek emeline ait mutak
kelimeler , burada da dudaklarımdan
dökülüyor, uzaklaşan kasabaya bakarak
“ gene görüşürüz , gene görüşürüz „
diyorum .

İsmail Habip

Tühaf fıkralar

Sakın ha !

Birisi karısından çok şikâyetçi
immiş , karıdan çekmediği kalmazmış .
Karı da hakikaten çekilmez bir belâ
immiş . Adamcağız gene bir gün
yana yakıla arkadaşlarına karısından
şikâyet ederken arkadaşları demişler ki :

— Bari bu karı ölse de kurtulsan !

Adam telâşla haykırmış :

— Sakın ha , sakın ha Allah göstermesin !

— Canım demişler , madamki
karından çekmediğin kalmıyor ,
ölmesini neye istemiyorsun ?

Bunun üzerine herif demişki :

— Karımın ölmesini kat'iyen
istemem , çünkü onun ölüm haberini
işidince ben sevincimden ölüüm de
ondan !

Ahmet beyin bozlağı

—8—

— Son —

Fakat hayır , onun imanı bukadar zayıf değildi , o intihar edeceğine piştovunu çeker herkesi hatta senelerce hasretiyle kavrulduğun Sevgilisini , yanbaşındaki delikanlıyı öldürerek serancamının ikinci sahifesine başlayabilirdi buhal ELBEYLİ oğlu için aynı zamanda kahımanca da bir iş olurdu .

Elini silahına attı , irgildi birdenbire durakladı , çünkü : bunu hervakit yapabiliirdi bu manzara onun nazarında sade ve basit bir işti , o kendisini gizleyecek olursa daha birçok şeyler öğreneceğine emindir .

Kapuyu çaldı , tanrı müsaferi olduğunu söyledi .

(Gündeşli) kaçtı , delikanlı sakın , sakın kapuyu açtı .

Ahmet bey gençliğinin parlak günlerini avutan (Furata) nazır eski odasına doğru ilerledi , yirmi senedenberi hasret kaldığı baba yadigarı ak sıvalı konağına kavuştu .

Ateş yandı , Süzme kahve pişti , gündeşli azık kotarmağa başladı . Bu sırada on yaşında bıraktığı biraderi Ali bey müsafirine hürmetle selam verdi hatır sordu . Şimdi Ali bey bu evin yegâne erkeği idi .

Davar , Çoban , Aşiret , müsafir hep onun emrine tabi birhalde bulunuyordu . Şimdi Aşiretin Başçılı [1] olmuştu .

Elbeyli oğlu , pek küçük bıraktığı kardaşının gözlerine gözlerini dikmiş onun etvar ve harekâtını dikkatle tetkik ediyordu , nehayet :

Refikası , sofrayı getirdi yengesi , elsuuyu döktü yemek yenmeğe başlandı .

Fakat : Ahmet bey yemek yiye bilirmiydi , onun içinde yannar dağ gibi ateşler saçan bir dert vardı .

Ortada pervane gibi dolaşan ve karısının yanında pek sevimli nazarlar bulan delikanlı kimdi . Yoksa bu Gündeşin yeni kocasıymıdı ?..

Sofraya sokuldu , lokmalar gırtlığına dizildi .

Kardaşına dedi ki :

— Bana ev halnını tanıt .

Biraderi : cevap verdi : evvelâ Gündeş : ah . bu dertli kadın , bunları bana sorma ; benim agam vardı -Elbeyli oğlu derlerdi - bu hatun onun helal üç günlük dul kaldı doğmadan öldü :

—Ya bu yiğit delikanlıkim ?..

1 — Başçılı : Reis , ebe , kudau .

— Bunu ? obamızın şu güzel "Munbuç," un [11] öksüz bir gülüdür . Onun babası Gündeşin kocası ağam Ahmet beydir. Kara günlerde doğan Gündeşin oğlu (Atsız) aşirete Ahmet beyin adaklı bir bergüzarıdır.

Bu söz üzerine Ahmet bey geniş bir nefes aldı ve "Allaha şükür etti . Zira az kalmışdı ki kendi eliyle yavrusunu öldürecek ömrü oldukça kara yaslar takacaktı, gözlerinde iki damla yaş muhayyalesindeki acıyı söndürmeğe medar oldu ...

Gece oldu biraz eğlenmek lazımdı müsafirin iyi bir aşık olduğu Sazından belli : Ali bey :

— Aşık bize biraz saz çalar koşma söylermisiniz dedi

Ahmet bey : başını divar küşesine döndürdü. örümcekler içinde gençliğinin muhteşem bir levhası gibi asılı duran sazına baktı yine hazine bir nefes geçirdi sonra :

—Size iyi bir saz çalar ve türkü söyledim,dedi, fakat sazımın telleri kırık, eğer şu duvarda ki Saza mücade ederseniz çok memnun olur ve sizi de memnun etmeğe çalışırım ,...

Oğlu (Atsız) söze karışarak volkan gibi gürlledi :

—O saz babamın sazı : onu çalacak yiğit doğmadı ..

Biraderi izah etti :

—Güzel aşıkım kusure bakma rahmetli ağamın - Vasiyeti

var - Sazımı kimseye çaldırmanın demişti .

Elbeyli oğlu : tekrar rica etti ve ben mutlaka bu sadefli sazla bir türkü söyleyeceğim beni mahzun etmeyin, tanrı müsafiriyim dedi .

Gündeşli kız : Elbeyli oğluna dikkat etmiş ve şüpheye düşmüştü , müsafiri benzediyordu fakat bu müsafirin Ahmet bey olduğuna ihtimal vermeyordu .

Yirmi senedenberi erkek sevmeyen gözlerinde , bu müsafire karşı bir muhabbet uyanmıştı, bu aşkın hüviyyetini anlamak isteyordu, binaenaleyh, oğluna çok benzeyen müsafire sazı teslim etmek taraftarlığını gösterdi .

—Varsın o yanık teller biraz ötsün, Varsın 20 senedir yalnız kalan Saz Elbeyli oğlunun ruhuna doğru armağanlar yollasın dedi . Meclisin içtihadını değiştirdi .

Gündeşlinin arzusu kabul edildi, Saz indi, temizlendi müsafirin eline verildi .

Ahmet bey , Sazı düzenledi ve çalmağa başladı, artık bütün bir aile sazın sadasını dinlerken hasretli göz yaşları döküyordu .

Sazın mühtez tanini arasında ; Ofof ... diye bir sada yükseldi :

*Yâralanmış Ceylan gibi
ötersin
melul , melul eskimişsin*

11 — Munbuç : geçen nushada yanlış yazılmıştır .

Halk şairleri tetebbuları :

Aşık seyranî

2

Şiirlerine göre tercümei hali

“Everek” li Ahmet Hazım beyin “Sanihatı Seyranî” namındaki eserinde büyük şairin tercümei haline dair hemen hiç malûmat yoktur: Seyranî 1222 de Everekte doğmuş. Babası mahalle imamı imiş. Şair 1283 de ölmüş. Zamanının evliyasındanmış .

İşte o kitapta şairin hayatına

*sazım sen,
Yirmi yıldır hasretile bekle-
mişsin .
Garip , garip dertlenmişsin
sazım sen .*

* *

*İşte bülbül şimdi girdi da-
mına
müjde olsun evlâdına hatu-
na ;
Felek sille indirmesin kulu-
na .
Elbeğliden ibret alstın bak-
sın dadına .*

Elinden Saz düştü , odanın içi karıştı, Gündeşli karaları çıkırdı , Kardeş , Ana , Baba . oğul birbirine sarıldı, o uzun ve kara günlerin üzerine bir nisyan perdesi çekildi , hak yerini buldu ...

— Son —

A. Rıza

dair öğrendiklerimiz ancak bunlardan ibaret . Gerisi şaire ait menkabeleri , efsaneleri ihtiva ediyor . “Seyranî” nin hayatını bir dereceye kadar aydınlatmak için şimdilik elimizde yegâne menba onun kendi şiirleridir. Bu şiirlere bakarak o hayatı mehma inkân anlamağa çalışacağız .

Kendi eserleri bize her şeyden evvel öğretiyor ki Seyraninin hayatı fakrî zaruret içinde geçmiştir . Zavallı şair dünyalıktan mahrumdu :

*Keramen kâtibin Seyraninin
hayrın şerîn yazmış
Efendi sen kalem katma ne mâ-
lim var ne emlâkim!*

diyen şaire mal ve emlâk olarak anasından mütevazı bir ev , ve onun yine mütevazı bağ ve bahçesi kalmıştı . Şair aşk uğruna bunları bile satmaktan çekinmedi :

*Seyraniyim satarım bağ ve
bahçemi
Validemden miras kalan boh-
çamı
Ben veririm muhabbete akçamı
Sen yıl çalış ömürün ruzügâre
ver !*

Yoksulluğa okadar alıştı ki züğürtlüğü intak ederek onunla lâübalî konuşuyor , artık züğürtlükle o iki arkadaş olmuştur :

Dedim - züğürtlük çebebi
Nedir ezdiğin sebebi
Ben değilim yoğurt gibi
Yağım çıkar öze benim !

*
**

Ateş belli yakışından
Günlük belli kokusundan
müflüslüğün yokuşundan
Kurtar çıkar düze beni !

Şair yoksulluk içindedir, fakat yoksulluğa ehemmiyet verdiği yoktur . Her mutasavvuf gibi onun nazarında da dünya bir hiçti , ve her saz şairi gibi o da kalenderdi . İnsanda malü menal olmamış , ne ehemmiyeti var , elverirki insan adam olsun :

Aşık Seyraniyim mal yokluğu
yokluk değil
Eyleyen dilden dile destân
âdem yokluğu

Şairin fakir olmakla beraber memleketinde oldukça nüfuz sahibi olduğunu da anlıyoruz ! Kendisine hürmet ediliyor, hatırı sayılıyordu. 1277 de Dürzü isyanı olmuştu . Devlet Kayseriden asker toplayacak .

Ahızı asker hey'eti Kayserinin kazası olan " Everek " e de gelmiş . Esnan dahilinde bir neferi " şairin yakın akrabalarındandır, Seyraniye muin olsun " diye terketmeğe karar vermişler . Şair bundan memnun kalmış , lâkin nedense bilâhère hey'et bu sözünü tutamıyor . Seyrani de onları hicvediyor :

Azalar icrayı muayenede
Evelce bulundu müdahenede
Usulü kanunu müstahsenede
Kanun düzeninde keman çaldılar !

Seyrani de her şair gibi mütemadiyen seyahatte bulundu . Diyar diyar gezdi . Elinde sazı , diğer şairlerle imtihana girdi,

fakat bütün bu seyahatlerde yine hep kendi memleketini andı, hep sılanın tahassürü ile inledi , bu gurbet seyahatlerinde kendi vatanına titrek şiirler yazdı ; şairi Halep çöllerinde ağlarken görüyoruz :

Hicranlar mı çöktü içime benim
Göz yaşımı kimse silmez ağlarım
Mezarım olsaydı kâşki vatanım
Sılandan hiç haber gelmez ağlarım

*
**

Diyarı gurbette ben garip kaldım
Unuttum kendimi deryaya daldım

.....
Kimseler halimden bilmez ağlarım

*
**

" Seyrani " nin yare dönmez yolları

Başına zindandır Halep çölleri
Sert esiyor bana sehar yelleri
Taliim yüzüme gülmez ağlarım

Şair hem bu seyahatlarla , hem de artık yaşının ilerlemiş olmasile iyice ihtiyarlamağa başlamıştı ; okadarki genç iken isteyüpte alamadığı buseleri şimdi ihtiyarken ona vermeğe kalktılar, bu sefer de o retteder :

Bir zaman bir buseyi camm verirken vermedin
Şimdi var git gül yüzün çeşmim
neminden nemleme !

Şairin ibtiyarlığının vapurun icadı zamanlarına da tesaduf ettiğini anlıyoruz :

Ateş vapurunu icat edenler
Yelken açup yelin kadrin ne bilsin

*
**

Seyrni babanın bile beli büküldü

Ağzının içinde dişi söküldü
Saz çalmayan telin kadrin ne
bilsin

Seyranî hangi "Tarikat,"tandı?
Bunu , ve hatta şeyhinin kim
olduğunu yine kendi şiirlerinin
birinden öğreniyoruz . Seyranî
"nakşibendi," tarikatına mensup-
tu, Şeyhi de "Behaettin mehmet,"
idi :

Behaettin Mehmetten, o piri nak-
şibendiden
Yetiştî fikrime ruhani himmet
dilpesendimden

Lâkin o hemen ekseri saz şair-
leri gibi bektâşi meşrepti, kara so-
fuların nazarında, onlara tebean
bir kısım cahillerin telekkisinde
zındık gibi görülüyordu . Onun
için ona düşnam edenler de
vardı :

Nas yanında yoktur yerim
Zemmederler işidirim

Gibi manzumeleri işte o kı-
sım kimseler için yazıyordu . Lâ-
kin o buna mukabil büyük bir
kısım halk nazarında da bir"veli,"
gibi idi . Zaten şarkta "delilik,"le
"velilik " birbirine karışır . Her
veli zaten nasıl biraz deli ise her
deli de çok defa halkın nazarında
bir velidir . Zaten din de delileri
namaz ve saire gibi şer'î "teklifat,"
tan iskat etmiyormu? İşte bir çok
tasavvuf şairleri bu nükteden
istifade ederler . Seyranî de işi
deliliğe vurur , ona neye namaz
kılmıyorsun denemez, çünkü :

Yaradan buyurmuş deli kullarım
Benim divanıma gelmesin diye!

Onun bazı garip , onun gibi
yüksek bir şaire yakışmayacak

hallerini .. gördün ? nafile bun-
ları sormaya kalkma :

Seyrunî lafzının manasını sorma
Aklına düşeni işler bu deli !

Koca Seyranî işte kendini
böle deliliğe vurarak , veliliğin
kutstyet halesile muhat , bu kub-
benin altında en güzel sesleri
terennüm ederek gözlerini dün-
yaya kapadı .

İsmail Habip

Tuhaf fıkralar :

Falcının cevabı

—>—O—<—

Birinin zöğürtlük canına tak
demis . Meşhur bir falcı varmış
ona gitmiş, falına baktırarak bu
zöğürtlükten ne zaman kurtu-
lacağını sormuş .

Falcı , falını yapıp bitirdik-
ten sonra demiş ki ;

— Üç sene müdhiş zöğürt-
lük çekecek , ondan sonra kur-
tulacaksın .

Adameğiz sevinmiş :

— Demek üç sene sonra
zengin olacağım öylemi ?

Yok.. üç sene içinde zöğürt-
lüğe alışacaksın da ouden !

« Toros Demetleri » nden

Sel...

Peyamı Safa beye

Ne bir damla su düştü kupkuru dağlarım ,
 Ne bir yanardağ gibi fişkardı bir kaç kaynak , .
 İçirdim susuzluktan yumruğumu bağıma
 Ah yarın oralardan kıpkızıl kar akacak . . . ,

yolumu selamladı simsiyah bir uçurum , .
 Ağır geldi nefsim buradan geri dönmek .
 İçimden taşanları önüme yığıyorum ;
 Onlar beni buradan karşıya götürecek . . .

Belki bu selden çoktu suyu meşhur Tufanın . .
 Zemzemin suyu tatlı bu taşkın selden belki ?
 Bu sel bir set yıkacak , bir göl yapacak yarın ;
 En sarp taşlara bile oyaacak birer çizki . . .

Bu sele set olamaz en derin hisler bile . .
 Bir yangın söndürecek , taşıracak bir ırmak . .
 Bir ceylanın gözyaşı damlarsa bu sebile
 İşte o zaman bu sel buhara kalbolacak ! . .

Taha Ay

Terbiye yazıları

Asrî pedagoji temayülleri

—1—

Bugünün pedagoji görüşlerinden yarının mukadderatı doğacak . Halin terbiye ceryanları yarınki nassilleri yetiştirir . binaenaleyh asrî pedagojinin , muhtelif sahalardaki temayülleri bilmek pek faidelidir . biz burada , kısa birer hulasa halinde , bu ceryanların ana hatlarına temas ederek , karilerimize birer fikir vermeyi , bilhassa muhterem muallim meslektaşlarımızın , bu mevzular üzerine alakalarını celbetmeyi bir vecibe bildik . Bu temayülleri başlıca yedi sekiz mevzu üzerine tetkik edebiliriz :

1 - Bedenî terbiye :

Asrımızda bedeni terbiye yep yeni bir telekkiye mazhar olmuştur .

Malumdur ki mazide bedeni terbiye büsbütün ihmal edilmiş ve mazi en çok fikriyat ve ahla-kiyata ehemmiyet vermiştir . on sekizinci asır feylesofları ve terbiyecileribundaki aksaklığı gördüler . Montenyi , Lok , Ruso Spenser gibi terbiyecilerin himmetleriyle bedenî terbiye de layık olduğu ehemmiyete nail oldu .

On dokuzuncu asırda ise «Hayatiyat » ve « ruhiyat » ilimlerinin ilalremesi beden terbiyesi

ilminde de geniş sahalara açtı . Mamafih son zamanlara kadar beden terbiyesinin gayesi tamamen tevzzuh edememişti . Bedeni terbiyeden maksat sadece beneni kuvvetlendirmek , bedeni kuvvetlendirmek te muhtelif azamızı şişirmek zannediliyordu .

Bir insanın bazuları ne kadar şişkin , bacakları ne kadar fazla yol yürümeğe müsait , kendisi ne kadar fazla yük kaldırmağa müstait ise o insan okadar kuvvetli atedilirdi . Halbuki bu canbazlık kuvvetidir , bedenî terbiye kuvveti değil .

Bu günün pedagojisinde beden terbiyesi demek vücudumuzun muhtelif azası arasında ahenk ve tevazünü temin eylemek demektir . Bir insanın kolları , bacakları , gövdesi ne kadar kuvvetli olursa olsun onun meselâ cigerleri zaif ise o insan kuvvetli demek değildir :

Cumhuriyet maarifi bedenî terbiye için İsveçten mütehassıslar getirtmekle ve İstanbulda onların idaresi altında bir mektep açmakla en hayırlı ve meşkur bir hizmet ifa eyledi . her sene muhtelif muallimlerimiz oraya devam ediyorlar , bu suretle vatanda yalnız nazari değil feli

olarak ta beden terbiyesi team-
müm ediyor.yeni beden terbiyesi
başlıca şu noktalara dikkat ed-
er :

A , vucuddaki azadan bazıla-
rını kuvvetlendirmek için diğer
bazı azanın zararını müeddi ol-
mamalı .

B , yalnız harici azanın değil,
asıl dahili azanın takviyesini
düşünmek .

D , bedeni harekât ile yalnız
maddi kuvveti değil beden tena-
sübünü de temin eylemek .

C , beden terbiyesini bir sı-
kıntı olmaktan kurtarup , onu
mütenevvi harekât ile bir cazibe
haline koymak .

Bu gayeleri istihsal etmeyi
kolay bir şey sanmamalı çocuk-
ların yaşlarına , bedeni vaziyetl-
erine , sıhhi hallerine nazaran
hep ayrı ayrı tetbirler alınacak-
tır . Bir çocuğa faydeli olan dig-
erine muzır olabilir . Biz bu no-
ktaları mütahassislerina bırakı-
rak yalnız yeni beden terbiyesi-
ndeki yeni telekkiyatı , ve yeni
hedefleri işaret etmekle iktifa
ediyoruz .

2 — İlmî pedagoji :

Pedagoji denilen çocuk ter-
biyesi ilmi evvelce itibarî, felşe-
fî bir şeydi . Yani müstakil bir
ilim değildi . Asrımızın irfan sa-
hasındaki bariz hususiyetlerin-
den biri de pedagojiyi bir ilim
şekline yükseltmiş olmasıdır .
Artık çocuk ruhiyatında müsbet
esaslara malikiz . Bu kolay bir
iş değildi , çünkü çocuk denilen
mahlûk kendine göre maddi ve

manevi, uzvî , ve ruhî bir çok
hususiyetleri ve ayrıkları ha-
izdir.Bütün bunları ilmî usuller-
le tetkik etmek bu usulleri bul-
mak lâzımdı . Bunun için son
asır terbiye uleması tecrübî ru-
hiyatın inkişafınahimmet ettiler.
Tecrübî ruhiyat hızlı hamlelerle
tekâmüle mazhar oldu . Artık
ruhiyat nazari olmaktan çıkmış,
kimya laboratvarları , fizik
atelyeleri gibi ruhiyatın da pe-
dagoji vepedotekni müesseseleri
vücuda gelmişti . Bu müesseseler
sayesinde ruhiyat ve peda-
goji artık bir fen manzarası al-
mağa başladı . İlim nazariyeleri
buralarda fiil ve tatbikat haline
geliyordu . Bu müesseselerde
tecrübî ruhiyata en çok itminan
veren bir usul vardır: o da(Test)
usulüdür .

Test demek , malûm bulun-
duğu üzere çocuğun kabiliyetini
denemek için muayyen usuller
ve muhtelif sistemlerle tatbikat
yapmak demektir .

Çocukların kabiliyetlerini ,
seviyelerinin derecelerini, hangi
mesleklere istidatları oldukları-
nı hep bu test usulile meydana
çıkarıyorlar .

Mecmuamızın dokuzuncu
nüshasında testler hakkında
mufassal malûmat verilmişti .
Binaenaleyh asrî pedagoji tema-
yüllerinde test sistemi müsbet
ve muayyen zirveli yeni bir şa-
hika gibi durmaktadır .

3 — Çocuk maneviyatı :

Çocuk , yalnız küçük bir in-
san , tekâmül devrinde bir uz-

Nasiyemde mısralar

„Tcha Ay „ bey

*Kara bahtın alınma nakşettiği bu izler ,
Ne bir aşkın yadıdır , ne bir sevda damgası . .
Bir ömre takvim olan bu kıvrımlı dehlizler ,
Bana geçen yılların en aziz hatırası . .*

*Bu çizgiler üstünde ye alı geçen günün ,
Bu hıtların koynunda pas tuttu , yandı dünüm .
Şimdi bir yoksul gibi ben hayata küskünüm ,
Şimdi yanan bağrımın var yakmak ihtirası . .*

*Güzlerimin önünde mazi denen karaltı ,
Alımda yer ediyor on yedi yıllık batı . .
Ölüme yaklaşmada ömrümün her saati ,
Her arzumu boğuyor yoksulluk kasırgası . . .*

Rıza Polat

viyet demek değildir . Eskiden çocuğun ruhi ve bedeni hususiyetleri hakkında çok yanlış düşünülürdü , çocuk henüz noksan bir insan zannedilirdi . Tecrübi ruhiyat ve testler bile çocuğu bu vaziyetten tamamen kurtaramadı . Çünkü testlerle biz çocuğun yalnız hassalarını , çocuğun intikal kudretlerini, zekâsının derecelerini anlıyordık . Halbuki çocuk , yalnız bunlar demek değildir , uzviyet itibarile çocuk henüz noksandır, tekâmül edecektir , Zekâsı tecrübeler ve bilgilerle gittikçe inkişafa mazhar olacaktır . Fakat çocuk demek işte bu noksan kalan , inkişaf edecek olan varlık demek değildir . Çocuk ayrıca manevi bir âlemdir . Adeta bizim insanlık âlemimiz haricinde çocukluk

denen diğer bir âlem vardır . Biz o âlemi kendi âlemimizin miyalarile , usullerile ölçüp takdir edemeyiz . Çocuk, nev'i kendine mahsus bir hayat yaşar . Tabiat, çocuğu çocukluk denen âleme mutabık olarak yaratmıştır . O âlemin de kendine mahsus hususiyetleri , faaliyetleri , alâkaları , vazifeleri ve hakları vardır . Binaenaleyh çocuğu , bu kendi âlemine göre tam olarak, kâmil olarak kendine maksus ayrı bir hüviyet olarak görmek lâzımdır . Asrî pedagojinin bariz manzaralarından biri de budur .

Nigde

Eyüp Hamdi

*Tarihi fıkralar :***Kara Osman zade**

Aydın derebeylerinden Kara Osman zadeler tarihimize dahi meşhurdur .

Alemdar Mustafa Paşanın kâğıthane ictimaında müsellaah maiyetleriyle gelen Anadolu ayanı arasında en namdar ve en maiyeti kalabalık olan Kara Osman idi . Kara Osman oğlu Yakup paşa İzmir valisi iken bir gün konaklarında , selâmlık odasında otururken içeriye mahçup tavurlu biri girmiş . O zamanın adetince böyle meclislerde yedi sekiz arşun uzunluğunda çubuklar tütürülür ve marpuçlarla nargileler miçilirmiş . Yakup paşa ve isafirleri bu uzun çubukları tütürür , ve bu uzun marpuçlu nargileleri lokurdadırken içeri giren o mahçup zat kazaen çubuklardan birinin lülesine basmış . Onu düzeltiyim derken etegile beri yandaki nargileyi devirmiş , şaşırıp kendini toplamağa çalışırken ötedeki çubüğün lülesini kırmış , zavallı adam telâşle her çabalayışında bir şey deviriyor , ve her lüle ve nargile devirdikten sonra telâşi daha fazla artıyormuş . Yakup paşa devrilen nargile ve kırılan lülelere acımağtan ziyade o zrtı telâş ve maheubiyetten kurtarmak için :

— Efendim zahmet etmeyin, uşaklar gelir , onları toplar , siz rahat buyurun . demiş .

Bunun üzerine kendini toplayıp odaya şöyle bir göz atan

maheup misafir bakmışki ortada devrilmedik yalnız bir nargile ile kırılmadık yalnız bir çubuk kalmış . Paşanın kahkahalarından cesaret alarak , Paşaya diyorki :

— Efendim ortada zaten sağlam iki şey kaldı , bırakınız onları da devireyinde yaptığım iş tamam olsun .

Bu cevap üzerine gerek paşa, gerek diğer huzzarı meclis kahkahaları gülmüşler .

*Tuhaf fıkralar :***Güzel bir çare**

Adamın biri yazıhanesine gelen giden züvvarın çokluğundan şikâyet edermiş . Surat yapıp istiskal göstermeğe de nezaketi mani oluyormuş . Bu dertten kurtulmak için bir arkadaşına akıl danışmış , o da demiş ki :

— Sen ziyaretçilerden mi kurtulmak istiyorsun ? kolayı var : Gelenlerin zenginlerinden ödünç para istersin , bir daha gelmezler. Fakirlerine de ödünç para verirsin , ödeyemeyecekleri için bir daha semtine oğramazlar !

Karilerimize

Yaz tatili münasebetiyle , geçen sene olduğu gibi , mecmuamız ayda bir olarak çıkacak ; mektepler açıldıktan sonra gene on beş günde bir neşrolunacaktır .

Şiir

Bir kaleyi ziyaret (*)

*Eski ihtiyar ale . . . asırlardan yadıġâr . .
Bir tarih uynkluyor sanırsın taşlarında !
Her köşede mazinin boġuk iniltisi var ,
Ki bugün de işidir onu herkes yarin qe*

*Eski , ihtiyar hale . . . asırlardan yadigâr
Ne kanlar dökülmüştür burda binbir savaşıla !
Nice esir inetti bu kalede zindanlar ,
Hayatından bıkanlar ezdi baġrımı taşla !*

*Milletimi sevmiyen bir sultan , düne kâdar
Bu kalede çürüttü yüzlerce münevveri ! .
Kaç anne , oġlu için ağlamıştır nakadar .
Tarihten silinemez o felâket günleri ! . .*

*O zulme şahit olan yetmişlik bir ihtiyar
Gezdirdi adım adım o mahpeslerde bizi !
Ri heryerinde sinmiş boġuk bir inilti var ,
Bir hazin inilti ki ağlattı kalbimizi ! .*

*Bir nehir ġibi tarih taştan taşta akarak ,
Akisler yaşatıyor : sonsuz , boġuk bir enin !
Yüreklerde zehirli bir sızı bırakarak ,
Dillerde dolaşivor zulmü Apdülhamidin ! . . .*

[*] Payas kalesi

Hamdi Gökâlp